LÄTT SVÅRT

SVÅRIGHETSGRAD:
Du måste säkert öva dig för att få bruket att sitta fast på fogsleven, men sedan är resten av arbetet lätt.

TIDSÅTGÅNG:
Du bör hinna med 3–4 fönster på en förmiddag.

PRISBILD:
Cirka 100 kr per fönster.

Hållbara fogar på gammalt sätt

Även om fogning med bruk är en gammal teknik, så är den absolut inte gammaldags. Tvärtom.

Ibland är gamla och traditionella tekniker och metoder så värdefulla att de bör föras vidare till nästa generation. Ibland ersätts de av modernare tekniker och får i stället en plats i historieböckerna.

Det har gjorts försök att ersätta bruksfogar runt fönster med moderna material, men de har inte varit särskilt lyckade, främst för att moderna material är för täta. Fogar runt fönster ska visserligen vara täta, men endast på insidan. Den yttre fogen ska vara diffusionsöppen och låta ev. byggfukt försvinna ut, samtidigt som den håller regnvatten ute. Det kan man naturligvis klara med expanderande fogband och en trälist. Men det ser inte alltid så snyggt ut i tegelfasader. Där passar det bäst med en fog gjord på gammalt sätt – nämligen en fog bestående av kalkbruk eller hydrauliskt bruk. Se här hur den görs.

Fördelar och nackdelar:

Mineralull eller byggnadsdrev?
Båda isolerar men bruket fäster bättre på tjärat drev än på mineralull. Å andra sidan är mineralull mycket billigare. Bottna med mineralull och lägg en remsa drev närmast bruket. Byggnadsdrev säljs bl.a. av Claessons Trätjära, www.claessons.com och lindrev säljs av Lindrev, www.lindrev.com

Nöthår eller plastfiber? Frågan är nästan hypotetisk eftersom det i dag är nästan hopplöst att hitta nöthår. Förr användes nöthår och tagel till ”armering” av bruk, i dag är det modern plastfiber, som också har fördelen av att inte kunna ruttna. Nöthår säljs av bl.a. Qvarnarp Byggnadsvårdsbutik, www.qvarnarp.com

Bruksfog eller gummifog?
Gummifog bör över huvud taget inte användas utvändigt mellan karmträ och vägg eftersom den är för tät och stänger in fukt i väggen, där det kan angripa karmträet. Svaret är alltså att bruksfogen är gummifogen överlägsen, även om den är svårare att applicera. En fog av hydrauliskt jurakalkbruk håller dessutom i cirka 100 år, om den utförs rätt. Bruket säljs av bl.a. Målarkalk, www.malarkalk.se

DETTA HAR ANVÄNTS

Material
- Kalkhydrauliskt bruk, KKh 35/65/500
- Tjärat byggnadsdrev, lindrev
- Nöthår eller plastfiber
- Mineralull, drevremsor

Specialverktyg
- Smal fogslev
- Omrörare till borrmaskin

Förberedelser

Innan du kan foga ska du se till att utrymmet mellan karmträet och väggen är isolerat. Från insidan av fönstret ska fogen se ut så här: tät akryl- eller gummifog, bottningslist, luftspalt, isolering och fogbruk. Det vanligaste är att isolera med särskilda drevremsor av mineralull. De sticks in i spalten och närmast öppningen packas de lite extra. Det minskar isoleringsförmågan men bruket behöver ett fast underlag.

I stället för drevremsor av mineralull kan du använda byggnadsdrev, som remsorna av tjärat lingarn kallas. Det finns två varianter – färdiga remsor respektive garn som köps per kilo.

1 Peta in isoleringen mellan karmen och väggen. Det går rätt lätt med t.ex. en vinkel eller ett kasserat stämjärn. Packa remsorna hårt närmast utsidan och spara ett utrymme på cirka 3 cm, så att du får plats för drev och fogen av bruk.

2 Fyll på byggnadsdrev (tjärat), tills det återstår en fog på cirka 15 mm. Det är viktigt att drevet packas hårt för bruket kräver ett fast underlag.

Fyll på fogbruk

Fogarna runt fönster och dörrar görs av bruk som inte innehåller cement. Det bästa du kan använda är ett hydrauliskt jurakalkbruk, t.ex. KKh 35/65/500. Siffrorna säger oss att det innehåller 35 delar hyrdatkalk (jurakalk), 65 delar hydraulisk kalk och 500 delar fin sand. Blandningen ger ett smidigt bruk som tål rörelser, och rörelser blir det mellan två byggnadsmaterial (karmträ och tegel).

Brukets kornstorlek får gärna vara så liten som möjligt, t.ex. 2 mm, och då kallas bruket 0-2 mm.

Förr i tiden gjorde man bruket starkt genom att ”armera” med nöthår eller tagel. I dag används plastfiber. Det är dock inte nödvändigt med armering.

1 Blanda torrbruket med vatten. Se på förpackningen hur mycket vatten som normalt går åt. Grundregeln är att bruket ska vara så fast att det hänger kvar på fogsleven när du vänder den upp och ner.

2 Tryck in bruket i spalten med fogsleven. Lägg på bruk i två omgångar, så fyll endast till halva djupet till att börja med. Fortsätt hela vägen runt fönstret.
TIPS: Innan du eventuellt tar en liten paus, ska du noga ta bort brukstänk.

Bruket ska hänga fast på fogsleven.

VIKTIGT

Om det är varmt ute eller om det blåser mycket, bör du fukta tegelstensväggen närmast karmen. Annars är det stor risk att stenarna suger ut fukten ur bruket innan detta härdar.

3 När bruket har satt sig (dvs. det är så hårt att du kan trycka på det utan att det känns mjukt), lägger du på nästa skikt bruk. Fördela bruket med fogsleven och dra och vinkla sleven så att fogen hamnar lite bakom karmens utsida.

4 Torka genast bort bruksrester från både karmen och väggen. Det gör du lättast med en fuktig svamp, som hela tiden ska sköljas ren. Låter du bruket sitta kvar kan det ”bränna” fast på karmträet.